

1955, januar 29. Skrivelse fra høyesterettsdommer Schjelderup
til advokat Chr. L. Jensen.

Jeg har fått advokat Eriksens Tilleggsutdrag IV. Hans dokumentasjon må åpenbart ta sikte på å støtte hva han fremførte i sitt tilsvar for Høyesterett. I det notat jeg på stedet etter hvert tok, sammenfattet jeg hva han sa om min uttalelse om det på engelsk avfattede brev:

- "1. Den var ikke noen vitneuttalelse.
 2. Også vitneuttalelser er gjenstand for modifikasjon.
- Ad 1. Frivillig i et brev til en advokat.

Ingen betydning for Knutzen-saken, som gjaldt omtalen av Haug som forræder.

Ikke noe fornuftig formål, lå utenfor saken.

Deebes.

Haug skrev helt saklig."

x x x

Til de noterte 5 poster under "ad 1" må jeg få komme med noen faktiske opplysninger:

Alminnelig brev eller erklæring ?

I et svar på et av de rekommanderte brev Haug skrev til meg med utgangspunkt i Sam Knutzens brev og i uttalelser i min bok Over Bakkehammen, som han "skulle komme tilbake til i en annen forbindelse", skrev jeg til ham 28. oktober at han snarest skulle få svar. Videre skrev jeg i forbindelse med "den bebudede rettssak mot Knutzen" at "det viser seg at jeg på grunn av sykdom beklageligvis ikke kan møte som vitne". "Jeg kommer for øvrig til å gi en skriftlig redegjørelse i sakens anledning." Til dette svarte Haug i rekommandert brev av 2. november 1950 bl.a.: "Foreløbig kommer jeg kun med disse få merknader til ovennevnte skriv. Opplysningen om at De skal avgi en erklæring i saken mot Sam Knutzen har jeg merket meg."

Om den betydning Haugs agitasjon hadde for advokat Jensens forsvar i det søksmål mot ham, men hvis hovedhensikt åpenbart var å ramme hjemmefronten, inneholder antagelig domsgrunnene mer enn nok. Jeg minner for øvrig om general Hansteens uttalelse

(1955, 29. januar. Skrivelse fra høyesterettsdommer Schjelderup til advokat Chr. L. Jensen, forts.)

i London til Kaare Moun om at "det forslag som forelå her hjemme fra hadde vært i høy grad medvirkende til å få de allierte til å frafalle de krav som de ellers hadde villet reise". (Sitert fra det stenografiske referat.) Kravene gjaldt som bekjent at spesielt utdannet alliert administrativt personell skulle settes inn også i Norge. Jeg viser også til min egen partsforklaring.

Den 25. oktober hadde jeg vært hos min lege, professor Carl Müller på Ullevål, til undersøkelse på grunn av en plagsom angina pectoris, som jeg i begynnelsen av året hadde pådratt meg. Resultatet var at jeg fikk beskjed om absolutt ikke å utsette meg for den påkjenning det ville være å møte opp som vitne i Sam Knutzen-saken, hva jeg var blitt anmodet om. Saken var berammet til foretagelse 20. november. Videre ble jeg pålagt å reise bort en ukes tid for å få absolutt hvile. De neste dagene brukte jeg så til å gjennomgå og oppfriske det jeg skulle forklare meg om, hvoretter jeg utformet det i form av et lengre brev, som ble ferdig 31. oktober. Innholdet leste jeg så opp og gjennomgikk i en 3½ times konferanse på advokat Jensens kontor 1. november og avtalte at kontoret skulle renskrive mitt blyantkonsept (som jeg ennå har) og sende en gjenpart til meg til Høsbjør, dit jeg reiste den påfølgende morgen. Min underskrift til brevet skrev jeg på forhånd på et par rene ark. Avtalen var at advokat Jensen skulle stryke det av brevets innhold som han måtte finne overflødig, hvoretter jeg fra Høsbjør skulle sende ham resten i erklærings form. Det renskrevne brev lot imidlertid vente på seg - av den grunn at advokat Jensen hadde sendt brevet ikke via Hamar, men til Høsbjørs gamle postadresse Brumunddal. Der ble det liggende og da Jensen ikke fikk min forklaring i den avtalte form - av innholdet var intet rettet av Jensen og praktisk talt intet strøket - fant han å måtte sende mitt vitnebrev inn i den form hvori det foreligger. (Jeg kom tilbake til Oslo 8. november. Samtlige data er skrevet av etter min "7de sans".)

- 3 -

1955, 29. januar. Skrivelse fra høyesterettsdommer Schjelderup til advokat Chr. L. Jensen, forts.)

Disse opplysninger har jeg funnet å måtte gi da advokat Eriksen både i byretten og for Høyesterett i desember måned i fjor hevdet, at brevet ikke var en vitneerklæring, men et alminnelig brev. Jeg tilføyer at innholdet, slik det i februar måned 1951 ble gjentatt av meg for retten, etter min egen anmodning ble bekreftet på ære og samvittighet.

x x x

Selv om byretten i sine premisser til dommen i Knutzen-saken gjennomgikk de enkelte vitneprov om hvor farlig og omfattende Haug-aksjonen var, så tyder intet på at nettopp min forklaring om de forskjellige brev skulle ha manglet fornuftig formål eller ligget utenfor saken. Man må vel kunne gå ut fra at byretten har lagt vekt på santlige forklaringer.

x x x

Jeg skulle heller ikke tro at retten ville ha ansett vitnebrevets forklaring om hva jeg hadde fått beskjed om i Stockholm for mer betydningsløst enn hva jeg ellers hadde å berette som vitne, men det var som før nevnt uriktig av meg når jeg i forliksrådet, presset av truselen om saksanlegg, sa meg villig til å la denne spesielle opplysningen om brevet til den amerikanske legasjon utgå av brevet. Overfor Haugs benektelse skulle det vært overlatt domstolen å ta standpunkt til hvorvidt noen misforståelse skulle ha funnet sted fra min eller Tryge Lies side.

Det var også galt av meg at jeg senere under forlikshandlingene og i byretten ga etter på dette punkt, som for øvrig Haug hadde brakt inn allerede i Knutzen-saken, men jeg vil understreke at når jeg gjorde det, var det også takket være Haugs egenuttalelse om en bestemt annen som forfatteren av "Stavanger-brevet" (brevet om den mystiske bevegelse).

1955, 29. januar. (Skrivelse fra høyesterettsdommer Schjelderup til advokat Chr. L. Jensen, forts.)

Ifølge det stenografiske referatet sa Haug i sin partsforklaring at Inge Deebees i oktober måned 1943 hadde skrevet en artikkel i Vårt Land: "Konstitusjonen skal ingen kup-makere få lov å røre ved." Videre sa Haug: "Jeg var i en meget nær kontakt med dommer Inge Deebees. Jeg hadde hyppige samtaler med ham."

Om "Stavanger-brevet" (Over Bakkekammen s. 373) svarte Haug på advokat Jensens spørsmål: "Jeg tror jeg vet hvem som har skrevet det, men min tro må jeg få beholde for meg selv." Advokat Jensen: "Går Deres tro så langt at det er noen av Deres bekjente eller noen som skal føres som vitne her?" Haug: "Det er det ikke. Hvis min tro skulle gis ytterligere uttrykk, må det gå i den retning at den jeg tror har skrevet det, eksisterer ikke lenger." Like etter uttalte Haug om uttrykket ny-nazister: "Første gang uttrykket ble benyttet var i skriftet til dommer Deebees."

Om "Stavanger-brevet" hevdet Haug at han selv hverken hadde skrevet det eller latt det sende ut. Skriftet "Konstitusjonen skal ingen kup-makere få lov å røre ved" med dommer Deebees som den av Haug oppgitte forfatter, var for meg ukjent inntil Knutzen-saken kom fore. Og først etter et langt senere studium av det stenografiske referatet ble jeg oppmerksom på hvor tydelig Haug hadde utpekt Deebees som forfatteren.

x x x

Var Deebees forfatteren av brevet til den amerikanske legasjon?

Etter fru Skeies oppsiktsvekkende beskjed til advokat Jensen henimot byrettssakens slutt og som han da bare fikk sagt meg et par ord om, kunne jeg selvsagt ikke lenger anta at det var dommer Deebees som hadde skrevet brevet. Fra da av ville dette bare ha vært ren gjetning.

For øvrig er jeg ikke i tvil om hva Norum sa under vitneførselen og jeg selv i mitt P.M. av 23. november 1954 (TU V s. 41) og som jeg gjentok muntlig i Høyesterett som svar på en av advokat Eriksens påstander i replikken:

Hvem som enn måtte ha skrevet dette enkelte brevet, så mente jeg at den som i første rekke hadde vært det åndelige opphav til de i saken omdiskuterte brev som aksjonen mot hjemmefrontledelsen hadde gitt anledning til, det var avdøde høyesterettsadvokat og overlærer Edmung Haug.

- 5 -

1955, 29. januar. (Skrivelse fra høyesterettsdommer Schjelderup til advokat Chr. L. Jensen, forts.)

"På årsmøtet i Noregs Lærarlag heldt i Bergen 4 - 6. januar 1946, var eg med i valnemnda. Vi i fleirtalet heldt på Kåre Norun, mindretalet på Edmund Haug. Etter eit innlegg frå Oslokrins om alt det Haug hadde gjort under okkupasjonen for å skape samholde mellom lærarane, hadde underskrivne ordet og sa mellom anna: I Rogaland har vi ikkje mykje å takka Haug for. Det einaste var at han sende eit brev til ein lærar i Stavanger, og dette brevet stod i strid med dei rettningslinene vi hadde å arbeide etter. Det var og nemnt at læraren burde koma til Oslo til samråding. Heldigvis fekk vi betre groie, slik at ingen reiste.

Dette innlegget sat Haug i salen og hørde frå talarstolen. Han kom ikkje med nokon retting, klage eller neitning.

Børge Undheim /s/

Lærer i Høyland, Rogaland.

Som utsending frå Stavanger Lærarlag var eg med på Noregs lærarlag sitt landsmøte i Bergen 4 - 6. januar 1946. Eg hørde på då herr Undheim tala mot å velja Edm. Haug til formann. Eg kan vitna at det gjekk føre seg slik Undheim fortel.

Stavanger, 14. desember 1952.

M.L. Borrevik /s/

"

"Jeg viser til min erklæring av 29. januar i år, men vil opplyse om at da jeg like etter nyttår 1944 leste brevet som var kommet til herr lærer Goa fra Oslo, blei det ikke sagt hvem budet var. At det var lærer Egeland, fikk jeg først vite av lærer Goa seinere.

Lærer Goa kunne tenke seg å reise inn til Oslo til konferanse, men han kunne ikke bære utgiftene til reise sjøl. I den tida hadde jeg noen penger til oppbevaring for lærerfronten i Stavanger, og det blei spørsmål om å bruke noe av disse pengene til å finansiere reisa. Da vi seinere (antagelig i februar) blei kjent med herr overlærer Haugs uenighet med ledelsen i motstandsbevegelsen, blei tanken om å sende herr Goa til Oslo til konferanse oppgitt.

Stavanger 7. november 1951.

M.L. Borrevik /s/

"

Jeg viser også til erklæring fra fhv. overlærer Signe Grimnas av 1. november 1951:

- 6 -

1955, 29. januar. (Skrivelse fra høyesterettsdommer Schjelderup til advokat Chr. L. Jensen.)

"I begynnelsen av 1944 viste lærer T. Goa meg et brev, som han hadde fått ved bud fra Oslo med hilsen fra E. Haug. Brevet hadde ingen underskrift. Etter gjennomlesning av brevet rådet jeg lærer Goa til å henvende seg til andre av lærerfronten i Stavanger.

Brevet er det samme som er delvis gjengitt i F. Schjelderups bok "Over Bekkekammen", på side 372.

Stavanger, 1. november 1951.

Forhv. overlærer
ved Solvang skole, Stavanger

Signe Grimnes /s/

"

Jeg minner også om lærer Stein Fossgards forklaring for byretten om det samme skrift, som han hadde fått gjennom to lærere på Romerike, med opplysning om at de hadde fått det til distribuering av Haug.

x x x

Var Deebes forfatteren av brevet til den amerikanske legasjon ?

Etter fru Skeies oppsiktsvekkende beskjed til advokat Jensen henimot byrettssakens slutt og som han da bare fikk sagt meg et par ord om, kunne jeg selvsagt ikke lenger anta at det var dommer Deebes som hadde skrevet brevet. Fra da av ville dette ha vært en ren gjetning.

For øvrig er jeg ikke i tvil om hva Norun sa under vitneførselen og jeg selv i mitt P.M. av 23. november 1954 (TU V s. 41) og som jeg gjentok muntlig i Høyesterett som svar på en av advokat Eriksens påstander i replikken:

Hvem som enn måtte ha skrevet dette enkelte brevet, så mente jeg at den som i første rekke hadde vært det åndelige opphav til de i saken omdiskuterte brev som aksjonen mot hjemmefrontledelsen hadde gitt anledning til, det var avdøde høyesterettsadvokat og overlærer Edmund Haug.